

22. ПЕДАГОШКИ ФОРУМ СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
Тематски зборник

22ND PEDAGOGICAL FORUM OF PERFORMING ARTS
Thematic Proceedings

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
University of Arts Belgrade
Faculty of Music

ЗБОРНИК РАДОВА
ДВАДЕСЕТ ДРУГОГ ПЕДАГОШКОГ ФОРУМА СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
одржаног од 26. до 29 септембра 2019. у Београду

PROCEEDINGS OF THE 22ND PEDAGOGICAL FORUM OF PERFORMING
ARTS

Belgrade, September 26–29 2019

Уредник / Editor

др Милена Петровић
dr Milena Petrović

Издавач / Publisher

Факултет музичке уметности у Београду
Faculty of Music, Belgrade

Главни и одговорни уредник / Editor-in-Chief

др Гордана Каран
dr Gordana Karan

За издавача / For Publisher

мр Љиљана Несторовска, декан
mr Ljiljana Nestorovska, Dean

Извршни уредник / Executive Editor

мсп Марија Томић / ma Marija Tomić

Рецензенти

др Бланка Богуновић
др Славица Стефановић
др Нада О'Брајан
др Сабина Видулин
др Сања Киш Жувела
др Бранка Ротар Панце
др Ранка Радуловић
др Слободан Кодела
др Сенад Казич
др Милена Петровић

Reviewers

dr Blanka Bogunović
dr Slavica Stefanović
dr Nada O'Brien
dr Sabina Vidulin
dr Sanja Kiš Žuvela
dr Branka Rotar Pance
dr Ranka Radulović
dr Slobodan Kodela
dr Senad Kazić
dr Milena Petrović

ISBN 978-86-81340-26-4

22. Педагошки форум сценских уметности
22nd Pedagogical Forum of Performing Arts

ЗАЈЕДНИЧКО МУЗИЦИРАЊЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Тематски зборник

PERFORMING TOGETHER IN EDUCATION

Thematic Proceedings

Уредник

др Милена Петровић

Editor

dr Milena Petrović

Факултет музичке уметности

Београд, 2020.

Faculty of Music
Belgrade, 2020

Dajana Burić i Marta Šarec

Studenti glazbene pedagogije, Muzička akademija u Puli, Hrvatska
dburic@unipu.hr ~ msarec@unipu.hr

**ODA RADOSTI: OBRADA PJESME PUTEM
RADIONIČKE METODE POUČAVANJA****Sažetak**

Studenti Muzičke akademije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli tijekom petogodišnjeg studiranja imaju mogućnost upisati izborni kolegij *Radionička nastava*. Kroz ovaj kolegij studenti se osposobljavaju za vođenje edukativnih radionica kojima je osnovni cilj stjecanje znanja u najširem smislu riječi. Cilj rada jest predstavljanje obrade pjesme *Oda radosti*, koja je sastavni dio nastavnog plana i programa za šeste ili sedme razrede osnovne škole u Hrvatskoj, u obliku radioničke metode poučavanja te osvještavanje važnosti iskustvenog, interaktivnog i suradničkog učenja kroz radionicu. Studentice glazbene pedagogije osmislile su radionicu na temu *Oda radosti* kojom su obuhvatile različite oblike rada: razmjena iskustva/doživljaja/spoznaje kroz kružnu komunikaciju, simultana individualna aktivnost, oluja mozgova (*brainstorming*), rad u paru, rad u manjoj grupi; a isto tako i aktivnosti vezane uz glazbu: zajedničko pjevanje i kretanje na glazbu. U radionici se mijenja uloga nastavnika kao predavača i preuzima ulogu voditelja i facilitatora. Na taj način asistira u unaprjeđivanju stručnih, ali i komunikacijskih i suradničkih socijalnih vještina učenika. Također, ovim načinom rada povećava se motivacija i ustrajnost učenika za učenje u kojem očekujemo da će rezultat biti razvoj kritičkog, kreativnog i logičkog mišljenja. Budući da je jedan od odgojno-obrazovnih ciljeva nastavnog predmeta glazbena kultura steći iskustva slobodnoga izražavanja i oblikovanja ideja, osjećaja i stavova u mediju glazbe, splet radioničkih aktivnosti u skupini potaknuti će društveno-emocionalni razvoj učenika te će doprinijeti razvoju njihove kreativnosti kao metakompetencije. Učitelji pristupaju obradi pjesme na konvencionalan način, međutim zanimljivijim i poticajnijim radioničkim načinom rada koji uključuje elemente zabave i dinamičnosti, dobiva novi kontekst.

Ključne reči: Oda radosti, pesma, radionička metoda

Uvod

U nastavi glazbene kulture i umjetnosti, kao i u većini školskih predmeta, nastavnici najčešće odabiru poučavati frontalno. Unatoč prednostima ovog oblika rada, u mnogim situacijama on nije najbolji odabir. Frontalna nastava prilagođena je prosjeku, a njezinim korištenjem u nastavnom procesu prijeti opasnost od zanemarivanja individualnih potreba učenika.

Radionička nastava pogodna je za korištenje ostalih temeljnih nastavnih oblika poučavanja: rad u skupini, rad u paru te individualni rad. U učenju, ali i općenito u razvoju pojedinca, značajna je uloga socijalne interakcije u kojoj osoba

razvija suosjećanje i toleranciju. Vrlo je važan i sam proces učenja, njegova kvaliteta te konkretne osobe (Uzelac, 2000). Radionička metoda kroz niz različitih aktivnosti pruža nam drugačije, spontanije učenje, ali i poučavanje. Iz tog učinka proizlaze pozitivni utjecaji na potrebe, očekivanja i izražavanje doživljaja sudionika radionice (Uzelac, 2000).

Kreativnost

Kada govorimo o nastavniku u nastavnom procesu, jedno od njegovih poželjnih obilježja jest kreativnost. Kreativnost možemo definirati kao „sposobnost stvaranja novih kombinacija iz postojećih ili poznatih elemenata” (Plavšić, 2014: 38). Proces kreativnosti podrazumijeva divergentno mišljenje, to jest mišljenje koje nije usmjereno na jedno ili ograničen broj rješenja, već ih sadrži veći broj (Plavšić, 2014). Također, uz kreativnost većemo i lateralno mišljenje kojeg karakteriziraju asocijacije i digresije ideja koje se javljaju kroz misaoni tijek (Plavšić, 2014). S obzirom da radioničke aktivnosti mogu biti provedene u obliku tjelesnog, verbalnog ili stvaralačkog izražavanja, u obliku igre ili raznih vježbi, kreativna osobina nastavnika nužna je u poticanju vlastitog, ali i učenikovog kreativnog mišljenja i ponašanja.

Plavšić (2014) upućuje na važnost kreativnog mišljenja i ponašanja jer svijet u kojem danas živimo rezultat je kreativnih ideja iz prošlosti, a svijet u kojem ćemo sutra živjeti ovisi o današnjim kreativnim doprinosima. Stoga, poticanjem kreativnosti u nastavi i razvijanjem učenikovog divergentnog i lateralnog mišljenja odgajamo mlade kreativce te time doprinosimo boljoj budućnosti.

Radionica kao metoda poučavanja

„Radionica (eng. *workshop*) je iskustveni i interaktivni oblik učenja u grupi” (Plavšić, 2014: 40). Postoji nekoliko vrsta radionica: kreativne, psihološke i edukativne. Osnovni cilj kreativnih radionica jest poticanje i razvijanje stvaralačkog mišljenja i izražavanja (dramskog, likovnog, glazbenog, poetskog, itd.), dok je cilj psiholoških radionica spoznavanje procesa vezanih uz psihološke procese i osobni razvoj (Plavšić, 2014). U daljnjem tekstu usredotočiti ćemo se na edukativni tip radionice čiji cilj je stjecanje znanja u najširem smislu riječi.

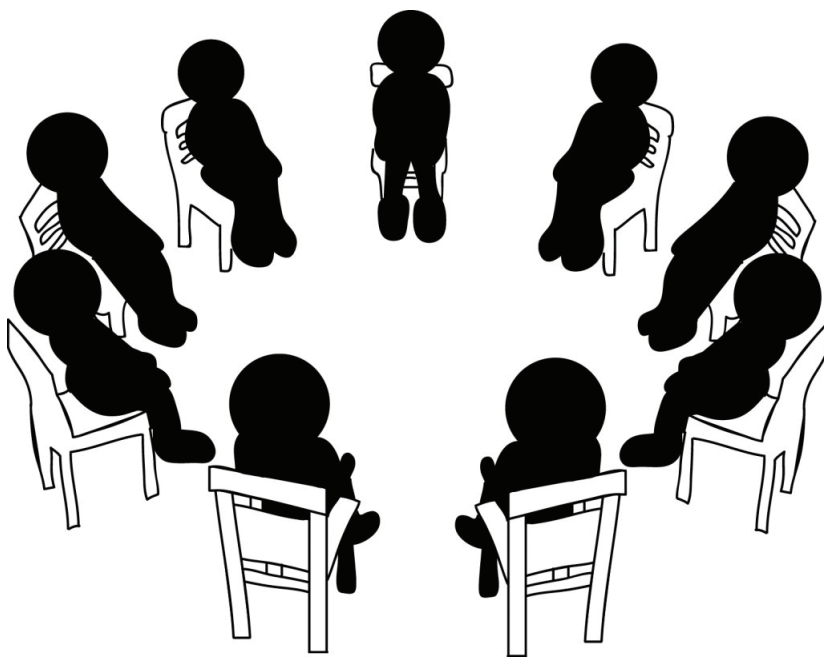
Radionica kao djelotvorna metoda socijalnog učenja i poučavanja zahtijeva optimalnu grupnu interakciju te se iz tog razloga potreban broj sudionika kreće između 15 i 30 (Uzelac, 2000).

Termin radionica prema Plavšić (2014) podsjeća na prostor u kojem se nešto radi ili izrađuje, a kada govorimo o edukativnoj radionici onda ono predstavlja proces, a ne gotov proizvod ili rezultat te se iz tog razloga u ovakvom obliku učenja i poučavanja osobita važnost pridodaje znanju koje je osobno izgrađeno, a ne primljeno ili preuzeto. Najčešći oblici rada u ovoj vrsti radionice su: razmjena u

cijeloj grupi, oluja mozgova (*brainstorming*), simultana individualna aktivnost (prisjećanje, razmišljanje, itd.), rad u parovima ili u manjim skupinama (Plavšić, 2014).

Vrijeme radionice ovisi o broju sudionika, duljini predviđenih aktivnosti i količini sadržaja, a ponekad i o općem raspoloženju (Uzelac, Bognar, Bagić, 1994). Mogu trajati od 45 minuta do nekoliko dana, ali najčešće, osobito u radu s učenicima ili roditeljima, radionice traju 60 – 90 minuta (Plavšić, 2014).

Kada govorimo o prostoriji koja je namijenjena realizaciji edukativne radionice, autori Uzelac, Bognar i Bagić (1994) navode kako se u većini slučajeva ona preuređuje na način da se stolice postave u krug, prilikom čega je potrebno obratiti pažnju na prostor u sredini kruga koji se ostavlja prazan. Takav razmještaj stolica omogućuje bolji vidni krug svakog sudionika radionice. Također, autori navode kako je u pojedinim situacijama potrebno unaprijed osigurati dovoljno slobodnog prostora radi kretanja sudionika, igranje igre uloga i ostalih predviđenih aktivnosti radionice (Uzelac, Bognar, Bagić, 1994).

Slika 1. Ispravno iskorišten prostor za izvedbu edukativne radionice

U radionici se suradnički odnosi dobro očituju kada ju zajedno vode barem dvoje voditelja koji kroz proces izvođenja radionice mijenjaju svoju ulogu iz aktivnog voditelja u promatrača i obrnuto (Uzelac, Bognar, Bagić, 1994). Voditelji se još nazivaju facilitatorima (lat. *facilis* = olakšati) čiji zadatak jest stvoriti atmosferu prihvaćanja i povjerenja. Kao što i porijeklo njihovog imena ukazuje, facilitatori su tu da podržavaju sudionike i olakšavaju otkrivanje novih spoznaja. Tijekom radionice oni ne nude gotova rješenja, ne komentiraju niti sugeriraju, ne

ocjenjuju niti presuđuju, već empatički slušaju, ohrabruju i potiču na preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje sudionika (Uzelac, 2000). Svako rješenje, čak i ono pogrešno, preusmjeruju i koriste ga kao korak ka iskustvenoj spoznaji. Tijekom izvođenja radionice, facilitatori također trebaju voditi računa o tome da ne dominiraju pojedinci kako bi i oni povučeniji dobili priliku za sudjelovanje (Plavšić, 2014).

Struktura aktivnosti edukativne radionice u većini slučajeva je slična: upoznavanje sudionika i voditelja, predstavljanje pravila, ledolomac, glavna aktivnost i aktivnost opuštanja (Plavšić, 2014).

Aktivnosti prije samog početka radionice podložne su promjenama, a one ovise o stupnju međusobnog poznanstva između voditelja i sudionika, ali i sudionika međusobno. Upoznavanje sudionika može se provesti klasičnom kružnom komunikacijom, a može se izvršiti i kroz neku igru ili zanimljivu aktivnost. U početku je važno da se postave (ili da se podsjeti na) pravila te da se predstave voditelji i sudionici. Prema Plavšić (2014,41) postoje tri osnovna pravila čiji cilj je da se svi osjećaju ugodno, komotno i neopterećeno:

- 1) Jedan mikrofoni: u trenutku kada jedna osoba govori, ostali sudionici slušaju i ne pričaju.
- 2) Siguran prostor: sudionici imaju pravo izjasniti svoje mišljenje bez omalovažavanja drugih osoba ili njihovih mišljenja te bez obzira na osobno (ne)slaganje.
- 3) Aktivno sudjelovanje: svatko je uključen u aktivnosti, koje su različite, a obično ih ima nekoliko. Kroz aktivno sudjelovanje sudionici razmjenjuju iskustva, doživljaje, mišljenja i spoznaje, a aktivnosti pridonose dinamici i njihovom povećanju motivacije.

Uvodni dio radionice započinje ledolomcem. Sama riječ podsjeća na lomljenje leda što bi značilo da ovom aktivnošću, koja se može provesti i u obliku igre, postizemo „lomljenje” napetosti u svrhu postizanja ugodne i poticajne atmosfere. Poželjno je da se ledolomac tematski poveže s glavnom temom radionice, ali to nije nužno (Plavšić, 2014). Zatim, u središtu radionice je glavna aktivnost koja se bavi glavnom temom. Ona obavezno sadržava raspravu te završava sažimanjem i zaključcima (Plavšić, 2014). Nakon glavne aktivnosti slijedi aktivnost za opuštanje koja, poput ledolomca, također može biti osmišljena u obliku igre. Na samom kraju radionice poželjna je razmjena dojmova i povratnih informacija o provedenoj radionici.

Vrste učenja u radionici

Interaktivno učenje

Prilikom izvođenja radionice, pod pojmom interaktivnost podrazumijevamo odnos koji je interpersonalni, odnosno onaj odnos u koji je osoba direktno uključena (Popović, 2007). Takav odnos potkrijepljen je komunikacijom koja se može

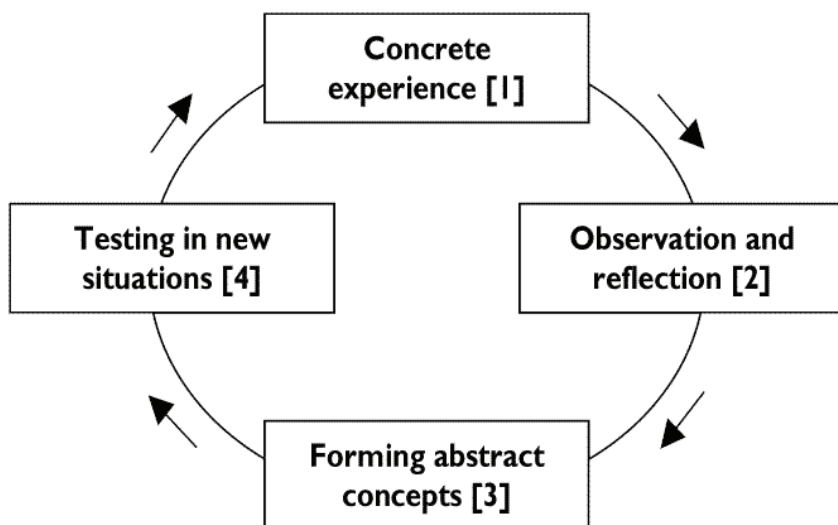
odvijati između sudionika međusobno, sudionika i voditelja, sudionika i skupine te skupine i skupine. Interpersonalne vještine očituju se u izražavanju, razgovaranju, raspravljanju, surađivanju, pažljivom slušanju, itd. Plavšić (2014) ujedno navodi kako se u edukativnoj radionici interaktivno učenje odvija kroz socijalan dijalogu kojem se svi aktiviraju u izvedbeni proces. Sudionici međusobno podupiru jedni druge u zajedničkom usvajanju novih sadržaja. Korištenjem ove metode učenja izgrađuje se ugodno-pozitivna atmosfera te se različitim aktivnostima, kao i interakcijom licem u lice, potiče povećanje motivacije koje u većini slučajeva ima pozitivan rezultat.

Iskustveno učenje

„Iskustveno učenje dinamičan je pogled na učenje koji se temelji na ciklusu učenja zasnovanom na praktičnom iskustvu popraćenom promišljanjem, odnosno refleksijom koja predstavlja povezivanje prakse s teorijom” (Gortan-Carlin, Močinić prema Vizek Vidović, Vlahović Štetić, 2017: 513). Iskustvenim učenjem, kako navode Cota Bekavac i saradnici (2005), lakše se prenosi ono naučeno u stvarni život i rad te ova vrsta učenja pomaže pri uspješnom prilagođavanju osobe u okolinu i društvo. U odnosu na akademsko učenje, učenjem iz vlastitog iskustva prenose se znanja zajedno s vještinama u realnu životnu situaciju. U akademskoj sredini učenje je vrlo često namjerno i propisano, a ponekad čak i s pažljivo koncipiranim načinom učenja, dok s druge strane učenje kroz osobno iskustvo učeniku pruža radost spoznavanja te na taj način učenik ne samo da razumije naučene pojmove već je itekako svjestan njihove važnosti (Cota Bekavac et al., 2005).

Psihološke teorije iskustvenog učenja ukazuju na važnost refleksije čija je definicija naknadno promišljanje o procesu učenja i njegovim ishodima (Cota Bekavac et al., 2005). Najpoznatiji model iskustvenog učenja donosi nam David Kolb. On prema Knowles, Holton, Swanson (2015) definira učenje kao proces u kojem se znanje stvara kroz transformiranje iskustva. Njegov model/ciklus iskustvenog učenja sastoji se od četiri faze: konkretno iskustvo – refleksivno promatranje – apstraktno razmišljanje – aktivno eksperimentiranje.

U modelu primjećujemo da se refleksija manifestira u drugoj fazi ciklusa, točnije nakon što je osoba podvrgnuta novom iskustvu kroz novu situaciju, što može biti slučaj, događaj ili problem. U kontekstu radionice, u ovom segmentu ciklusa osoba može kroz diskusiju ili grupni rad promatrati druge sudionike prilikom čega su joj od velike pomoći njihove povratne informacije (Cota Bekavac et al., 2005). Tijekom sudjelovanja u radionici sudionici dijele svoja mišljenja i uvide na temelju vlastitih iskustva vezanih za određenu temu. Kada iskustveno učenje uspoređujemo s klasičnim akademskim možemo zaključiti da sudionici prilikom učenja uočavaju i procesuiraju informacije što im pomaže pri razvijanju kompetencije za rješavanje problema te time postaju svjesniji o cilju i predmetu učenja (Cota Bekavac et al., 2005).

Slika 2. Kolbov model/ciklus iskustvenog učenja

Suradničko učenje

Ovakav način učenja javlja se prilikom zajedničkog rada. U kontekstu radionice sudionici zajedno surađuju u parovima ili malim grupama u svrhu bavljenja nekim problemom, pronalaženja rješenja, istraživanja zajedničke teme ili nado-gradivanja uzajamne spoznaje. Kroz suradništvo se stvaraju nove ideje, nove kombinacije ili jedinstvene inovacije (Cota Bekavac et al., 2005). Braća Johnson unaprijedili su i proširili primjenu suradničkog učenja. Prema njima, pet je elemenata koji sačinjavaju osnovu ove vrste učenja: pozitivna međuzavisnost, pojedinačna odgovornost, poticajna interakcija licem u lice, socijalne vještine te skupno procesiranje (samovrednovanje) (Cota Bekavac et al., 2005). U radioničkom obliku poučavanja, kao i općenito pri suradničkom radu, ukoliko se prethodno spomenuti elementi više koriste, u većoj mjeri se koriste i prednosti suradničkog učenja. Suradničkim radom pridonosi se učinkovitom usvajanju znanja i vještina te se njime potiče razvoj kreativnog, kritičkog i logičkog razmišljanja (Cota Bekavac, Grozdanić, BengeKletzien, prema Meredith i sur., 2005). Važno je napomenuti da suradničko učenje na rad potiče sve učenike; one najmanje motivirane i najneuspješnije jednako kao i one najuspješnije i darovite (Cota Bekavac et al., 2005). Samim time povećava se motivacija i ustrajnost svih sudionika radionice za usvajanje novih spoznaja, a ujedno se u školama potiču pozitivni odnosi među učenicima i nastavnicima, ali i prema školi te školovanju općenito (Cota Bekavac et al., 2005).

Radionica: *Oda radosti*¹

Radionicu su osmislile studentice koje su pohađanjem izbornog kolegija *Radionička nastava* osposobljene za vođenje edukativnih radionica. Radionica na temu *Oda radosti* osmišljena je s ciljem da se povežu edukativni tip radionice, glazbeni sadržaj i aktivnosti vezane uz glazbu, a isto tako i s ciljem da se njezin sadržaj namijeni učenicima. S obzirom da se pjesma *Oda radosti u hrvatskim osnovnim školama uči u šestim ili sedmim razredima*², radionica je namijenjena učenicima u dobi 11–14 godina.

Predviđeno trajanje radionice je 60 minuta, što znači da jedan školski sat u trajanju od 45 minuta neće biti dovoljan za njenu realizaciju. Unatoč tome, radionicu je ipak moguće provesti u vrijeme nastave; u tom slučaju preporučamo da se realizira u integraciji dvaju predmeta, npr. nastava glazbene kulture neka se poveže s drugim predmetom poput sata razrednika, hrvatskog jezika ili tjelesne kulture. Također, u školi se može realizirati i nakon nastave – u vrijeme izvanstavnih aktivnosti. U ovom slučaju radionička nastava ne mora ovisiti samo o jednom razrednom odjeljenju, već u njoj mogu sudjelovati učenici iz različitih razreda, ali i generacija. Neka se pritom samo vodi računa o optimalnom broju sudionika koji se kreće 15–30.

Veličina prostora ovisi o broju sudionika radionice. Ukoliko govorimo o jednom razrednom odjeljenju kojeg obuhvaća do 30 đaka, dovoljna će biti njihova učionica u kojoj se klupe pomiču do zida, a stolice ostavljaju u sredini učionice. Najviše slobodnog prostora zahtijeva završna aktivnost, tj. aktivnost za opuštanje u kojoj se učenici u parovima kreću na glazbu, a potreban prostor može se omogućiti uklanjanjem stolica sa sredine učionice, također do zida.

Od opreme je potrebno osigurati udžbenike ili partituru s notnim zapisom *Ode radosti*, klavir³, pribor za pisanje, nekoliko papira⁴ i opremu potrebnu za reprodukciju zvuka: računalo sa zvučnicima ili *cd player* s odgovarajućim CD-om⁵.

Artikulacija radionice

Prije samog početka radionice učenike se postavlja u krug zajedno s facilitatorom/ima. Učenici u krugu sjede na stolicama ili, ukoliko facilitator/i smatraju da je prigodno, na podu. Važno je da se svi osjećaju ugodno. Ako radionicu vodi dvoje facilitatora poželjno je da se u krugu nalaze jedan nasuprot drugog, au slučaju da

¹ Slijedom okolnosti, radionica nije uspjela biti realizirana prije objave ovog rada.

² Ovisi o nakladniku udžbenika.

³ Umjesto klavira može pianino ili električni klavir.

⁴ Poželjno je da papiri budu čvršći i u formatu A3 ili A4.

⁵ Kompaktni disk koji sadrži audio snimku skladbe Ludwigvan Beethoven: *Simfonija br. 9 u d-molu*, op. 125, IV. stavak: *Presto*.

facilitatori nisu poznati učenicima, slijedi međusobno kratko upoznavanje⁶. Ko- ličina osobnih informacija iznosi se po vlastitoj želji. Također valja napomenuti i tri osnovna pravila radionice: jedan mikrofoni, siguran prostor i aktivno sudjelovanje. Ukoliko učenici nisu upoznati s pravilima, facilitatori su ih dužni obrazložiti.

Uvodni dio/ledolomac

Uvodni dio radionice, tj. ledolomac započinje oblikom rada koji se naziva oluja mozgov (brainstorming). Učenici dobivaju zadatak „bacati” slobodne asocijacije na pojam radost, a zatim na pojam oda. Zadatak se izvodi na način da učenik prilikom izgovaranja asocijacije doslovno baca zamišljenu riječ u zrak, pod, u stranu, itd. U ovu aktivnost mogu se uključiti i facilitatori, osobito u trenucima tišine kada učenicima ponestane inspiracije za nove asocijacije. Nakon oluje mozgov razgovara se o odi i himni kao glazbenim i pjesničkim oblicima:

- Što je oda?
- Što je himna?
- Jeste li čuli za neku himnu ili odu? Koju himnu/odu poznajete?
- Koja je razlika između himne i ode?

Da bi se potaknula simultana individualna aktivnost učenici dobivaju zadatak razmisliti o pjesmi koja ih predstavlja:

- Koja pjesma bi mogla biti vaša oda? Zašto? O čemu govori vaša oda?

Nakon što učenici zamisle svoju odu, kroz kružnu komunikaciju razmjenjuju tu iskustvenu spoznaju.

Središnji dio/glavna aktivnost

U početku središnjeg djela radionice učenici prvo slušaju pjesmu u originalnoj izvedbi. Kako bi se postiglo aktivno slušanje, trebaju otkriti izvođače i ugođaj skladbe. Dovoljno je slušati samo jednu strofu pjesme nakon koje facilitator/i postavlja/ju pitanja:

- Je li djelo vokalno, instrumentalno ili vokalno-instrumentalno?
- Tko su izvođači?
- Kakav je ugođaj?

Nakon iznesenih odgovora na pitanja, učenici u udžbenicima otvaraju notni zapis⁷ pjesme te dobivaju uputu neka praćenjem nota slušaju interpretaciju facilitatora.

⁶ Ukoliko se sudionici radionice ipak dovoljno poznaju, a facilitatori svejedno žele provesti međusobno upoznavanje, ono se može održati i na način da sudionici predstavljaju jedni druge, tj. da svatko u nekoliko informacija predstavi osobu do sebe.

⁷ Ukoliko to nije moguće učenici dobivaju partituru.

Oda radosti

Ode an die Freude

Ludwig van Beethoven

Friedrich Schiller

Allegro

D D A A D D D A D

1. Ra-dost, di - vni dar Bo-žan-stva di-je-te po-lja ne - be-skih, tvo-jim da-rom
2. Sva-ki čo - vjek ko - ji sre - ću vjer-nog pri - ja - telj - stva zna, sva - ki ko - ji

6 A A D D A D A D A D

o - pi - je - ni stu - pa - mo do pra - ga tvog. Kad nas tvo - ja moć i - zmi - ri,
zna za lju - bav nek' nam svoj pri - lo - ži glas. Sva - tko mo - že je - dno - bi - će

11 A fis h A D D A A D D

ne - stat - mo - ra ra - zdor sav. Sva - ki čo-vjek brat je dru-gom, tvoj kad di - vni
na toj - ze - mlji svo - jim zvat. Kom - to ni - je da - no, bi-je-dnik taj za ra - dost

16 A D

sli-je - di glas.
ne - će znat.

Slika 3. Notni zapis pjesme Oda radosti

Prije učenja pjesme po sluhu čita se tekst⁸:

1. *Radost, divni dar Božanstva dijete polja nebeskih,
tvojim darom opijeni stupamo do praga tvog.
Kad nas tvoja moć izmiri, nestat mora razdor sav.
Svaki čovjek brat je drugom, tvoj kad divni slijedi glas.*
2. *Svaki čovjek koji sreću vjernog prijateljstva zna,
svaki koji zna za ljubav nek' nam svoj priloži glas.
Svatko može jedno biće na toj zemlji svojim zvat.
Kom to nije dano, bijednik taj za radost neće znat.*

Nakon pročitano g teksta ukratko se objašnjavaju nepoznate riječi na način da pojedini učenik iznosi nepoznatu riječ, a učenik koji je upoznat s njenim značenjem pokušava je obrazložiti.

Pjesma se uči na klasičan način obrade pjesme po sluhu koji se temelji na radu po frazama (u ovom slučaju jedna fraza traje 4 takta). Facilitator samostalno pjeva/svira dio pjesme, a zatim na njegov znak učenici ponavljaju. Kada se na ovaj način obradi cijela pjesma, slijedi povezivanje fraza u cjelinu. Nakon naučene pjesme facilitator/i učenicima postavljaju pitanja:

- Je li nekome poznata ova pjesma? Odakle vam je poznata?
- Zna te li tko je napisao pjesmu? Tko je napisao glazbu?

⁸ Poželjno je da tekst pročita netko od učenika.

Nakon iznesenih odgovora poželjno je ukratko, u nekoliko rečenica, iznijeti najvažnije informacije o Ludwig van Beethovenu te o *Odi radosti* kao himni Europske unije. Zatim facilitator nastavlja s pitanjem:

– Što mislite, zašto je Beethoven odlučio uglazbiti baš ovaj tekst?

Po završetku razgovora slijedi podjela učenika na dvije skupine. Zadatak prve skupine je razmisliti o značenju teksta prve strofe dok je zadatak druge skupine razmisliti o značenju teksta druge strofe. Svaka skupina bira jednog predstavnika koji nakon rasprave iznosi zaključke proizašle iz grupnog rada.

Učenike se zatim dijeli na četiri skupine koje dobivaju zadatak napisati tekst svoje ode. Učenicima se napominje neka prilikom stvaranja ode imaju na umu da je oda pjesma svečanog karaktera u kojoj se izražava oduševljenje, a može biti posvećena osjećajima poput ljubavi, sreće, zanosa te nečemu važnomu kao što su zajedništvo, važne osobe i događaji. Ukoliko kakvu drugu temu također smatraju važnom mogu pisati i o njoj. Duljina radova nije osobito važna, no neka se kreće barem u okviru jedne strofe ili nekoliko rečenica. Kada skupine izvrše svoj zadatak, tj. kada su sve ode napisane učenici predstavljaju radove na način da pred ostalim učenicima pročitaju napisano. Ukoliko su dovoljno hrabri poželjno je da i otpjevaju uradak na neku svoju melodiju.

Završni dio/aktivnost za opuštanje

Radionica završava igrom ogledala. S obzirom da se igra izvodi u paru, potrebno je da svatko od učenika pronađe svoj par. U ovom zadatku učenici se trebaju međusobno podijeliti na Osobu 1 i Osobu 2, a zatim se okrenuti jedan prema drugome. Kada se međusobno gledaju trebaju zamisliti da se između njih nalazi veliko ogledalo. Osoba 1 dobiva uputu neka se uz glazbu kreće (rukama, nogama, glavom), a može čak i imitirati instrumente koje čuje, dok je uloga Osobe 2 da pokušava slijediti pokrete Osobe 1 – poput odraza u ogledalu. Učenici slušaju orkestralni ulomak iz IV. stavka Beethovenove *Simfonije br. 9* u kojem mogu čuti melodiju *Ode radosti*. Nakon prvog odslušanog ulomka učenici zamjenjuju uloge (Osoba 2 postaje Osoba 1), a zadatak ostaje isti. Učenici se nastavljaju kretati na glazbu u zamijenjenim ulogama.

Kada su provedene sve aktivnosti, poželjno je pitati učenike za povratnu informaciju o provedenoj radionici te poslušati eventualne prijedloge za daljnji rad.

Zaključak

Radionica kao oblik učenja i poučavanja razlikuje se od klasičnih oblika poduke, a naročito izravnog poučavanja. Kada bi naglasak bio na izravnom poučavanju tada učenici znanje i vještine ne bi osobno izgradili, već bi ih primili ili preuzeli, a proces stjecanja istih ne bi bio od nikakvog značaja. Interaktivnim, iskustvenim i suradničkim učenjem proces stjecanja znanja dobiva na važnosti, a radionička metoda omogućava nam unapređivanje različitih socijalnih vještina sudionika –

komunikacijskih, asertivnih i suradničkih, kao i otvorenost za različitosti. S obzirom da se kroz aktiviranje sudionika i međusobnu interakciju dijele osobna iskustva, možemo ustanoviti kako se njegovanjem radioničke metode učenja povećava osjetljivost za tuđe doživljaje, razvija se razumijevanje i povjerenje, a njezinom širom primjenom uči se vrijednostima zajednice.

Oda radosti slavi ideal bratstva, jednakost svih ljudi i ujedinjenost čovječanstva. Tekstove pjesme i pjesma u kontekstu Beethovenove Devete *simfonije* nudi nam bogatstvo sadržaja koji je primjeren svakome uzrastu, a posebice mladima koji su dio odgojno-obrazovnih ustanova. Tu ljepotu sadržaja možemo učinkovito koristiti u didaktičke svrhe i primijeniti na najrazličitije načine. Obrada ove teme u nastavi glazbene kulture sklona je konvencionalnom načinu, no kada se jednom umetne u edukativnu radionicu iz nje se može izvući osebujna spoznajno-emocionalna dimenzija.

Krajnji cilj radionice na temu *Oda radosti* očituje se u kombinaciji različitih funkcija učenika kao što su tjelesno i verbalno izražavanje, mišljenje, maštanje, osjetilnost, emocionalnost i iskustvena spoznaja. Nalazimo se u vremenu generacija mladih koje je sve teže potaknuti na komunikaciju i zainteresirati za učenje. Smatramo kako zanimljivim i poticajnim radioničkim aktivnostima poput kretanja na glazbu, zajedničkog pjevanja, „bacanja” asocijacija, razmjene iskustva/spoznaje ili pisanja vlastite ode možemo pridonijeti njihovoj motivaciji za učenje i rad. Gledajući iz aspekta činjeničnih i teorijskih znanja, učenici će nakon prisustvovanja ovoj radionici naučiti i usvojiti *Odu radosti*, razumjeti tekst i njegovo značenje te će pjesmu upoznati u širem kontekstu, a gledajući iz aspekta vještina intonirati će i interpretirati pjesmu te ju prepoznati u izvedbi simfonijskog orkestra. Ostalim radioničkim aktivnostima učenici će biti potaknuti na komunikaciju i suradnju, a posebno će biti ohrabreni u verbalnom i kreativnom izražavanju kako bi mogli učinkovitije povezati razumijevanje svijeta s razumijevanjem sebe i drugih.

Literatura

Uzelac, Maja & Bognar, Ladislav & Bagić, Aida (1994). *Budimo prijatelji*. Priručnik odgoja za nenasilje i suradnju. Zagreb: Mali korak.

Šćedrov, Ljiljana & Marić, Saša (2013). *Glazbena sedmica*. Udžbenik glazbene kulture s 3 CD-a za sedmi razred osnovne škole. Zagreb: Profil.

Popović, Anita (2007). Interaktivno učenje – inovativni način rada u nastavi. *Obrazovna tehnologija*, 4, 55–75.

Gortan-Carlin, Ivana Paula & Močinić, Snježana (2017). Iskustveno učenje i stjecanje glazbenih kompetencija učitelja razredne nastave. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 66(4), 511–526.

Plavšić, Marlena (2014). *Psihologija učenja i nastave*. Skripta. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Cota Bekavac, Miljenka & Grozdanić, Višnja & Bengel Kletzien, Sharon (2005). *Suradničko i iskustveno učenje*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.

Knowles, Malcolm S. & Holton III, Elwood F. & Swanson, Richard A. (2015). *The Adult Learner*. The definitive classic in adult education and human resource development. Oxon & New York: Routledge.

Uzelac, Maja (2000). *Za svemire*. Priručnik miroljubivog rješavanja sukoba u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb: Mali korak.

ODE TO JOY: LEARNING A SONG THROUGH THE WORKSHOP METHOD OF TEACHING

Students of the Music academy in Pula have the opportunity to enroll in the course *Workshop classes*. Through this course, students participate in educational workshops which aim was gaining knowledge in the broadest sense of the word. The aim of this article is the presentation of a processed song *Ode to Joy*, which is an integral part of the curriculum and programs for six or seven graders of elementary school in Croatia. This processed version is presented in the form of a workshop. The aim of this work is also raising awareness of the importance of experiential, interactive and collaborative learning throughout the workshop. Students have designed a workshop on the theme of *Ode to Joy* that covers different forms of work: exchange of experience/experience/cognition through circular communication, simultaneous individual activity, brainstorming, pair work and work in a small groups. It also includes activities related to music: singing and moving to music. Teachers approach to processing songs in a conventional way, but in a more interesting and stimulating way, this work incorporates elements of fun and dynamism and takes on a new context.

Key words: Ode to Joy, song, workshop method